

Heu titulat les vostres memòries amb l'àlies que fèieu servir mentre us amagàveu.

—Sí. La primera cosa que els policies em van dir és que necessitava un àlies si volia dur a terme certes activitats bàsiques: calia llogar cases secretes, necessitava un compte de banc fals i havia d'omplir xecs. A més a més, els guardaespalles necessitaven un nom en clau per quan parlaven de mi. Proveu d'imaginar-ne un. Vaig rumiar-hi durant dies.

—I aleshores, us va decidir per “Joseph Anton”.

—Els noms de dos dels meus escriptors preferits: Joseph Conrad i Anton Txèkhov. Al principi volia fer servir el nom d'un personatge que havia creat per a una novel·la. El personatge estava una mica confós mentalment, també era escriptor, i es deia Ajeeb Mamouli. Semblava escaient. Ajeeb vol dir ‘estrany’, mentre que Mamouli vol dir ‘normal’. Així que jo era el senyor Estrany Normal, tota una contradicció. Així em sentia amb mi mateix.

—I?

—Bé, a l'equip de seguretat no li va agradar el nom. Massa difícil de recordar, massa difícil de pronunciar, massa oriental. Els qui em buscaven serien capaços de lligar caps, van dir. Aleshores vaig combinar noms d'altres escriptors que m'agradaven: Marcel Beckett, Vladimir Joyce, Franz Sterne. Tots eren ridículs.

—Però als guardaespalles els va agradar Joseph Anton?

—Els va encantar. Des d'aleshores i durant deu anys em vaig convertir en Joe. Ei, Joe. Ho odiava. Quan estava sol a casa amb ells, sempre els deia: ep, nois, per què no pareu de dir-me Joe durant una estona? No hi ha ningú i tots sabem qui som. No va servir de res. Aleshores em vaig dir: Joe, has de viure fins que moris.

—Joe va morir el 1999, quan es va interrompre el servei de seguretat personal?

—Sí. Em vaig treure un pes de sobre.

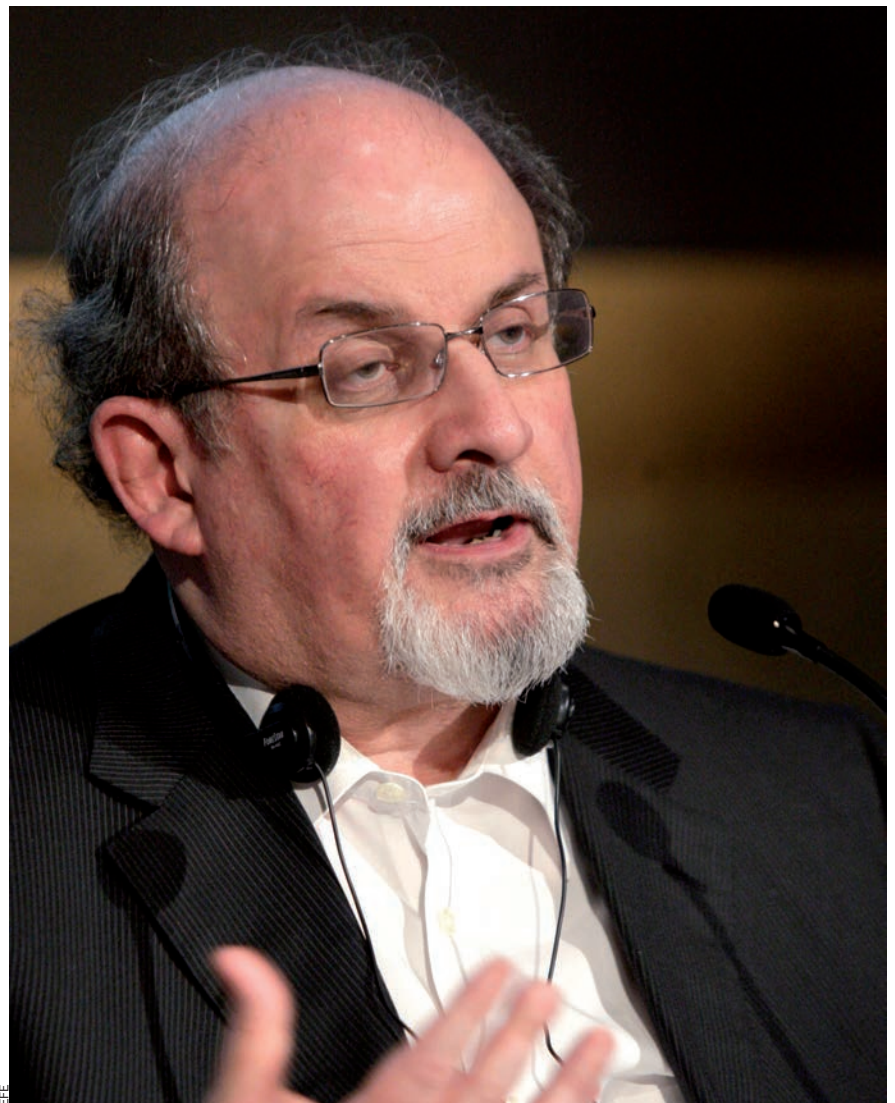
—I tot i això ara el ressusciteu.

—Perquè vull que la gent entengui com d'estrany és viure en un món on t'obliguen a renunciar al teu nom.

—Fa un any i mig, en una entrevista per al *Der Spiegel*, explicàveu que aquell període us va perjudicar molt

“Exigeixo el dret a la llibertat d'expressió”

Durant més d'una dècada, l'escriptor Salman Rushdie ha hagut de viure amagat d'extremistes islàmics que han provat d'assassinar-lo seguint una fàtua dictada per l'aiatol·là Khomeyni de l'Iran. En l'entrevista, Rushdie parla d'aquesta dura experiència i explica per què ara s'ha decidit a escriure sobre tot això en les seves memòries.

tant a nivell emocional com psicològic. Us ha ajudat, escriure?

—Durant molt de temps no em vaig sentir prou capaç en el pla emocional de reviuire la realitat d'aquells dies. No volia fer-ho. Pensava: he escapat d'aquell túnel fosc i d'alguna manera he aconseguit tancar la porta darrere meu. Que la porta continuï tancada! Però sempre vaig saber que algun dia escriuria sobre això. Escrivia un diari gairebé des del primer dia.

—Cada dia?

—Gairebé cada dia. De vegades eren petites anotacions, i de vegades històries llargues. Al final tenia unes mil pàgines, un caos total. La Universitat d'Emory, a Atlanta, ho va catalogar per mi. De cop i volta em trobava amb la meua vida sota la fàtua exposada davant meu, dia a dia. Va ser un autèntic xoc. El diari anava de la tardor de 1988, quan es van publicar *Els versos satànics*, fins al 2003.

—Sabíeu que en algun moment escriuríeu sobre aquest tema? O va ser una mena d'autoteràpia?

—Ho vaig escriure per a ser capaç de recordar-ho. Aquells esdeveniments van ser tan impactants, i tot va anar tan de pressa, que sabia que no seria capaç de recordar què havia passat. En aquells dies tan solitaris de vegades escriure era l'única cosa que em quedava.

—Com va ser aquella època?

—El dia que es va emetre la fàtua, el 14 de febrer de 1989, vaig deixar la meua casa de Londres però no sabia que no podria tornar-hi fins anys més tard. L'operació Malaquita, el nom que la Special Branch de la Policia de Londres va donar al meu cas va començar l'endemà. Durant els primers mesos em van dur a hotels, *bed & breakfast* estranys regentats per policies retirats, apartaments d'amics i més endavant, a apartaments i cases llogats a última hora. Començava els dies trobant-me amb guardaespalles a la cuina mentre encara anava en pijama.

—Quants guardaespalles teníeu?

—Durant tots aquells anys, sempre hi havia dos guardaespalles amb mi. També hi havia un parell de conductors i dos cotxes blindats, un vell Jaguar i un Land Rover encara més vell. El segon cotxe sempre hi era per si el primer s'espatllava.

—És possible, acostumar-s'hi?

—Sí, i tant. Però dins del cap tenia una veu que es negava a fer-ho. Em vaig

negar a acceptar-ho com si aquesta fos la meua vida. Durant tot aquell temps vaig provar de fer que s'acabés.

—Vau lluitar públicament. Us va defensar i vau provar de convèncer l'Iran perquè us retirés la fàtua. Vau acabar extenuat i vau fer més i més enemics com a resultat de la vostra lluita. Vau fer ben fet?

—Em vaig negar a renunciar a la meua pròpia visió del món a canvi d'acceptar la imatge de seguretat que m'oferia la policia. Quan això passa, et converteixes en la seva criatura, i has de fer tot allò que diuen. Vaig apreciar la manera com em protegien, vaig entendre que important que era això, i alguns dels guardaespalles es van convertir en amics meus. Però la meua campanya pública i les negociacions amb el personal de seguretat anaven dirigides a recuperar la meua vida normal.

—Com hauria estat una vida normal, tenint en compte les circumstàncies?

—Simplement, tenir l'oportunitat de conèixer els lectors quan es publicava un llibre, o fer una signatura de llibres. Però els guardaespalles no ho volien. La seva racionalitat es basava en pures valoracions de risc. S'enorgullien del fet que mai no havien perdut un *principal*, que és com anomenaven la gent que protegien. Volien que continués així. Entenien les necessitats bàsiques de la vida d'una persona, com ara poder-me trobar amb la dona i el fill, o fins i tot sortir a menjar amb amics de tant en tant. Però una signatura de llibres de no res? Per als guardaespalles, l'esforç en seguretat superava de bon tros els beneficis. Finalment vaig aconseguir convèncer-los per a provar-ho. S'esperaven milers de manifestants, però no en va aparèixer cap. Així que la següent va ser més fàcil. Va haver-hi moltes batalles d'aquesta mena. En això consistia la meua vida.

—Sabeu com d'autèntica i concreta era realment l'amenaça de mort?

“El meu àlies, Joseph Anton, surt dels meus escriptors preferits: Conrad i Txèkhov”

—Quan vaig conèixer els guardaespalles, l'endemà que s'anunciés la fàtua, encara deien que m'amagarien i em protegrien en un hotel durant uns quants dies, fins que “l'assumpte es resolgués tot sol”. Però res no es va resoldre. Més endavant va haver-hi incidents que feien palpable l'amenaça. En un hotel de Paddington, una explosió va matar un home mentre muntava una bomba. Resulta que la bomba era per a mi. Aleshores hi va haver atacs seriosos contra dos dels meus traductors i el meu editor noruec. Tots aquests atacs no eren d'aficionats, sinó d'assassins professionals, suposadament contractats pel règim de l'Iran.

—Us mantenien informat sobre l'estat de l'amenaça?

—Els policies em deien quan creixia el nivell d'amenaça i un o dos cops l'any em duien al quarter general de la intel·ligència britànica perquè conegués els agents que s'encarregaven del meu cas. Eren impressionants. Eren gent que no estaven per romanços i que sabien de què parlaven.

—En el llibre, no obstant això, també escriuiu que alguns funcionaris de policia us tractaven amb hostilitat.

—Hi havia aquesta actitud. Jo no era la mena de persona que ells creien que es mereixia protecció. El ministre d'Irlanda del Nord? D'acord, això sí. Però jo no era com els altres, els qui mereixien que els protegissin perquè havien fet alguna cosa pel país. Jo era algú que rebia protecció per haver provocat problemes. Segons el seu punt de vista, era culpa meua que els musulmans em perseguissin. Alguns membres de la policia, no tots, no entenien per què tot aquell rebombori per un tema com el meu. Si com a mínim el meu llibre hagués anat sobre Anglaterra...

—Les crítiques no sols venien de la policia i els musulmans, sinó cada vegada més de col·legues i intel·lectuals. John le Carré, potser el més crític de tots, us va acusar d'haver atacat un enemic conegut, un enemic que va reaccionar com calia esperar i a qui vós va anomenar “repugnant”.

—Crec que es degué penedir d'haver dit això, perquè en certa manera és com dir que tots els intel·lectuals que mai no van plantar cara a tirans es mereixien allò que els va passar. García Lorca sabia que Franco era atroz. Osip Mandelstam sabia què es podia esperar de Stalin. Haurien

d'haver callat? Alçar les veus contra enemics coneguts és precisament allò que els escriptors han fet honorablement durant tota la història de la literatura. Que Le Carré digui que ells s'ho van buscar és, en el millor dels casos, ingenu. Això deshonra la història de la literatura.

—**Però potser atacar una religió no és el mateix que criticar una dictadura.**

—Exigeixo el dret a la llibertat d'expressió, fins i tot quan es tracta de religions.

—**Així que per a uns us va convertir en un “màrtir de la llibertat d'expressió”, tal com us va anomenar John Updike, mentre que per a uns altres éreu un esvalotador que havia ofès milions de musulmans. Aquesta pressió pública es va sumar a l'amenaça que patíeu. És possible oblidar-se de tot això?**

—No. Però Günter Grass em va donar un consell valuós. Ell té un problema semblant amb la seva imatge pública. Arribat a un punt, em va dir, es va veure com a dues persones. Günter, a qui coneixia i a qui els seus amics i la seva família coneixien. I Grass, que anava pel món i feia xivarri. Una vegada em va dir: de vegades sento que puc enviar Grass fora, al món, mentre Günter es pot quedar tranquil·lament a casa.

—**Així que en el vostre cas hi havia Joe, l'home que els vostres guardaespalles protegien. Hi havia Joseph Anton, que llogava cases i signava**

“A Paddington, una explosió va matar un home mentre muntava una bomba contra mi”

xecs. Però també hi havia Rushdie, l'esvalotador, i Salman, l'escriptor que seia tot sol al seu amagatall. N'hi ha prou per a tornar-se boig.

—Va ser realment una bogeria. Hi havia un autèntic abisme entre la percepció pública i la meva pròpia veritat privada. Crec que com més destaqués, més s'accentua aquesta divisió. Per exemple, estic convençut que Madonna no es veu a si mateixa com la persona que surt

als diaris. Una vegada la vaig conèixer i, bé, sincerament, la vaig trobar prou convencional. Parlava sobre el preu de l'habitatge. Va ser l'única vegada que vaig coincidir amb ella, i l'única cosa de què va parlar va ser el preu dels pisos a la zona de Marble Arch, a Londres.

—**Quan us ataquen i us protegeu d'aquesta manera, creeu la vostra pròpia realitat? I us preneu a vós mateix massa seriosament?**

—Sí. Hi ha el perill de tornar-se solipista. És per això que vaig provar d'escapar de la bombolla de seguretat en què estava atrapat. Però no se'm va permetre de fer-ho a Anglaterra i és per això que els Estats Units van ser tan importants per a mi. Allà vaig ser capaç de prendre les meves pròpies decisions sobre com volia viure, al contrari que a Anglaterra, on m'havien llançat una xarxa de seguretat. I a poc a poc vaig aconseguir fer esclatar la bombolla que m'envoltava. Mentre escrivia *La terra sota els seus peus*, el 1998, vaig poder viure en una casa de Long Island durant gairebé tres mesos sense policia al meu voltant. De cop i volta podia conduir el meu propi cotxe. Podia decidir si sortia a sopar fora de casa. Estava plètòric de felicitat.

—**Abans d'això vau patir moments de depressió?**

—Sí. De vegades no em trobava gens bé. I ara encara me n'adono més perquè després d'haver rellegit el meu diari per a les memòries, de vegades m'adono que qui ho escrivia no ho passava gaire bé en aquells moments. Durant els primers dos anys i mig estava força trasbalsat. Més endavant també hi va haver atacs periòdics de depressió.

—**En les memòries escriviu en tercera i no en primera persona. És com si us volguéssiu distanciar del personatge que descriu.**

—No em vull distanciar a mi de mi mateix. No estic tan boig. Al principi vaig provar d'escrivir-hi en primera persona, però no trobava el to. Sonava massa narcisista o massa melindrós. Així que vaig deixar de treballar en el llibre. No en gaudia. I aleshores vaig tenir una idea: i si expliqués la història com si no m'hagués passat a mi, sinó a algú altre? Posaria el meu personatge al nivell dels altres i el descriuria una mica més objectivament i des de diverses perspectives. De cop i volta sabia com havia d'escrivir el llibre.

EFE

—**Fa que les descripcions siguin menys emocionals.**

—Però la història té prou força. És un argument que realment no necessita exageracions. No cal sobreescrivir. Si no, acabaria semblant una telenovel·la.

—**També forma part de la vostra reivindicació d'objectivitat el fet que certs personatges, especialment les vostres ex-dones, diguin coses força dolentes de vós?**

Salman Rushdie sosté un exemplar dels *Versos satànics*, en una foto dels temps en què li havien aplicat la fàtua.

—Bé, sí. L'única manera d'escriure un llibre com aquest és abaixar la guàrdia. És clar que hi ha actituds meves, aspectes de la meua personalitat dels quals sóc molt crític. Però hi apareixen. La veritat és que els escriptors ens examinem a nosaltres mateixos constantment. La professió implica fixar-se en un mateix sovint. Crec que és per això que mai no vaig creure que necessités atenció psiquiàtrica durant aquell període, tot i que

no ho estigués passant bé. Escriure és una investigació interna de l'ànima.

—En el llibre, la vostra tercera dona, Elizabeth West, diu que sou una persona egoista que va per la vida destruint la vida dels altres. Ella va experimentar amb vós la majoria del període de la fàtua, fins que la va deixar per la model índia Padma Lakshmi. Pot haver-hi gens de veritat en la seva opinió?

—Jo no ho veia d'aquella manera. Però havia de deixar que la seva visió s'expressés. Si no fos així, el llibre simplement hauria estat polèmic i hauria tingut aires de superioritat moral. Però vull que les coses siguin tridimensionals, tal com són en una novel·la. Vull ensenyar al món que realment sóc capaç de retratar-me a mi mateix.

—Escriuiu en les memòries que la vida de l'escriptor és com un pacte faustià a la inversa: voleu assolir la immortalitat, i per això pagueu el preu de tenir una vida pèssima. La vostra vida va ser complicada de vegades, però, de fet, us va convertir en un dels escriptors vius més famosos del món.

—Això no em va plaure gens perquè va ser per motius equivocats. No em vaig fer famós pel contingut de la meua obra, sinó per l'escàndol que l'envoltava. Però l'escàndol no t'assegura la immortalitat. Així que no em sento gaire a gust amb aquesta fama. L'única cosa bona és que ara, quan truco a un polític per demanar ajuda per un col·lega escriptor que està amenaçat, acostumo a poder-hi parlar. D'altres escriptors probablement no se'n sortirien.

—Avui dia tornariu a escriure *Els versos satànics* exactament de la mateixa manera?

—Sí. Per sort, ja no cal que ho faci. Ja ho vaig fer.

—No ometrieu els controvertits passatges onírics sobre el profeta Mahoma?

—És clar que no. De fet, trobo que són una de les millors parts del llibre. Realment m'agraden aquells passatges.

—Realment hauria empitjorat la novel·la si no haguéssiu anomenat les prostitutes del bordell com les dones de Mahoma?

—Sí. Hi ha un motiu per a fer-ho. Està relacionat amb l'actitud envers les dones en aquella època. Les dones de Mahoma eren molt conegudes, però cap

altre home no les podia veure perquè estaven tancades a l'harem del profeta. Realment hi havia bordells en què les dones prenién el nom o fins i tot adoptaven la personalitat d'una de les dones del profeta. Això les feia accessibles com a fantasia eròtica. En altres paraules, el propòsit d'aquell capítol no és insultar el profeta, sinó tractar el fenomen de les dones amb poder i la naturalesa de la sexualitat masculina, com l'excita tot allò que l'home no pot tenir. Aquells passatges són seriosos, i en cap moment suggereixen que les dones del profeta no es comportessin adequadament. No és tan complicat.

—Un dels capítols de les vostres memòries es titula "La trampa de voler ser estimat". És aquest el vostre problema?

—Ara ja ho he superat. En aquella època solia pensar que si tingués l'oportunitat d'explicar-me a mi i *Els versos satànics* correctament, la gent entendria que no hi havia motius per a enfadar-se amb mi, que sóc un bon home. Però ara m'he adonat que sempre hi haurà gent a qui no agradarà allò que faig. I mira, tant se val. Ja no necessito que tothom m'estimi.

—Encara patiu cap amenaça?

—No.

—Al principi de setembre va haver-hi de nou atacs contra instal·lacions dels Estats Units a Líbia, Egipte i el Iemen, desencadenats per un vídeo que ridiculitza el profeta Mahoma. Us sona familiar?

—No sabem del cert què va passar a Líbia. L'administració dels Estats Units ha anunciat que no és del tot clar que l'atac de Bengasi estigués relacionat amb el vídeo. Podria tractar-se d'un atac jihadista planejat anteriorment i relacionat amb l'aniversari de l'11 de Setembre.

—Us amoïna que les coses se us tornin a complicar?

—M'estimo més no fer comentaris quan no sé de què parlo. Això, ho deixo per a Mitt Romney. No, hem de deixar de pensar d'aquesta manera. És una manera de pensar horrible. I a part d'això, aquesta és la història de la meua vida, i no deixaré que ningú m'impedeixi explicar-la.

Philipp Oehmke

© DER SPIEGEL

Traducció de Paula Arnas Antolín